

Nygårds, besluten och verkligheten

AV: NILS-AXEL MÖRNER STOCKHOLM 2000-02-14

SKBs chef, Peter Nygårds, krävde nyligen i DN/Debatt (11 februari) att "regeringen måste ge besked". Detta är synnerligen märkligt eftersom regeringen just gett besked (24 januari) i frågan. Där står det klart och tydligt: "*Regeringen konstaterar att ett fullständigt underlag för slutligt val av metod ännu inte föreligger*". Det är ett klokt och riktigt konstaterande, som jag helt instämmer i. Nygårds tycks inte godta sin regerings beslut.

Nygårds och SKB hävdar att det finns en säker lagringsmetod (den s.k. KBS-3 metoden) och att detta innebär en slutförvaring som håller i hundratusentals år. Man redovisar inga alternativ till detta scenario och man förtiger kritik och fakta som skulle kullkasta denna slutförvaringsidé. Eftersom SKB inte redovisar någon annan lösning, så stöder organisationer som SKI och KASAM tanken att KBS-3 metoden skall utgöra "huvudalternativet". Men hur skulle det kunna vara något annat när man bara får ett alternativ att välja på?

"Slutlig lösning" och garantier "i hundratusentals år", vad är väl det för påståenden? Det borde man inte behöva minsta bakgrundskunskap för att kunna genomskåda som ogrundat prat i egensyfte.

Ingen, absolut ingen, kan ge garantier för "hundratusentals år" in i framtiden. Därom borde ingen tvekan råda. Detsamma gäller påståendet att ett berggrundsförvar på intet sätt påverkas eller kan skadas vid en framtida istid. Ingen, absolut ingen, har vetenskapligt belägg för ett sådant påstående. Tvärt om pekar tillgänglig information ganska entydigt på motsatsen. Därmed faller hela påståendet om en "slutlig lösning".

Nya förutsättningar – nya lösningar

Om vi inte längre har "en säker metod" och inte längre kan tala "en slutlig lösning", men samtidigt har ett ständigt växande upplag av kärnbränsleavfall, så har vi ett problem, ett mycket stort problem. Finns det då inga alternativ? Jo, visst finns det de.

Alternativet heter DRD (Dry Rock Deposit), s.k. torr förvaring i berget. Metoden är utarbetad av två svenska uppfinnare. Den innebär att avfallet läggs i bergtrum eller bergtunnlar som på konstgjord väg gjorts självdränerande så att de förblir torra. Förvaret behöver inte övervakas, men man bör utnyttja möjligheten som föreligger att låta avfallet stå under kontroll och självregistrering med avseende på strålning och korrosion.

I denna typ av förvar, kan avfallet kontrolleras, repareras och förbli tillgängligt för framtida metoder att oskadliggöra (destruera) avfallet – märk väl; under energiutvinning. Avfallet kan även flyttas vilket skulle kunna innebära att en kommun skulle kunna hyra ut ett lager på en tidsbegränsad period; 100 år eller så. Därmed ändras alla förutsättningar för kommunal acceptans på en mycket positivt sätt. Ett DRD-förvar är dessutom avsevärt mycket billigare än ett KBS/SKB-förvar.

För en fullvärdig utvärdering av DRD-metoden måste den naturligtvis ges en allsidig utredning, analys och beskrivning, något vi ännu inte lyckats få till stånd, trots upprepade äskanden om detta.

Bästa möjliga lösning

I regeringsbeslutet står det klart och tydligt att man söker "den bästa möjliga lösningen". Jag citerar: *"Det är enligt regeringens mening angeläget att inom ramen för den kunskap som nu finns söka den bästa möjliga lösning som kan genomföras inom överskådlig tid och på lämplig plats, samtidigt som satsning på forskning och utveckling fortsätter. Denna lösning ger samtidigt rimliga möjligheter till omprövning i framtiden."*

Därmed torde det numera stå öppet just att söka "den bästa lösningen". DRD-metoden erbjuder just detta; det bästa möjliga i en komplicerad situation. Därmed säger det inget om en "slutlig lösning", "hundratusenåriga garantier", "det perfekta berget" och andra geologiskt ovärdiga påståenden. Därmed öppnar vi oss inte heller för att bli en framtida sopstation för hela EU.

Kommande generationer

Nygårds beskrivning av mellanlagret CLAB instämmer jag helt i. Det ger sämsta tänkbara skydd. Och ändå, hör och häpna, detta avser man utsträcka "i upp till 100 år eller mer" samtidigt som man glatt talar om att inte vältra "ansvar på kommande generationer".

I ett DRD-förvar kan avfallet mer eller mindre omgående försvinna ner i sitt bergförvar. Det behöver inte ta mer än 10-20 år.

Verkligheten underordnas beslutet

Naturligtvis började man "i galen enda"; först beslut och ensidig fixering av en "lösning", därefter konfrontationen med verkligheten och ett desperat agerande att få fakta och verklighet att underordna sig ursprungsbeslutet. Så gick det till vid tunnelprojektet genom Hallandsåsen (och hur det gick, vet vi ju) och så går det just nu till vad gäller förvaringen av kärnbränsleavfall. Nygårds inlägg är ett uttryck för detta. Experters varningar och negativa fakta, vägrar man att lyssna till – de förvisas till åskådarplats.

I 20 år har man sökt manipulera och förvränga verkligheten så att den skulle stämma med metoden (konceptet). Nu är det helt uppenbart att det gamla konceptet lidit totalt skeppsbrott; vi har inga som helst möjligheter att ge ärliga garantier för så ofantliga tidsrymder som "hundratusentals år". I det läget måste vi ändra konceptet och det logiska nya alternativet tycks vara DRD-metoden. Men för att kunna avgöra detta måste denna metod ges en uttömmande analys och utredning.

Och så får vi rätta oss efter regeringens beslut att finna "den bästa möjliga lösningen" och dess konstaterande att "ett fullständigt underlag ännu inte föreligger".